Edebiyat DÜNYASI

EDEBİYAT ★ SANAT ★ FİKİR ★ AKTUALİTE

Ayhan HÜNALP
Fahir ONGER
Salâh BİRSEL
Halim YAĞCIOĞLU
Ahmet KÖKSAL
Orhon M. ARIBURNU
Mahmut KURU
Mehmet A. ERMİŞ
Ümit Y. OĞUZCAN
Nihat ÇETİN
Ömer E. CANSEVER
Sabahattin HÜSNÜ
Oktay AKBAL
Zeynel İLHAN
Rüknettin SOYTÜRK
İbrahim TEKELİOĞLU
Necati E. KÂHYAOĞLU
Celâl KEYYALİ
Hikmet DİZDAROĞLU
Naim TİRALİ
İsmail Ali SARAR
Halûk KUNT
Toygar AKMEN
Necdet KONUK
Sabih ŞENDİL
Kemalettin KOÇ
Ercüment UÇARI
Sabri ALTINEL
Mecit DİKMEN
Y. İLHAN
Bülent ENGİN
V.s.

SAYI: 3 ● 15 MART 1948 ● FİYATI 25 K.ş.

Ankara'da Tiyatro

Ayhan HÜNALP

Anadoluyu gezenlerimiz bilir. Hani mektepsiz, elektriksiz, hani fabrikasız, sinemasız şehirler vardır. Bunlardan birisine kavuştukları zaman bile birden canlı niverirler. Halk dalgı masal aleminden kurtuluverir sanki...

İşte Ankara da 27/Aralık/1947 akşamı Ertuğrul Muhsinin uğurlu eli ile Küçük Tiyatro'nun perdesi açıldı, ve şehrin hayatı birdenbire değişiverdi.

Küçük Tiyatro'nun ilk meyvesi Ahmet Kutsi Tacer'in KÖŞEBAŞI isimli eseriydi. Müellifinin, «Bir Hayat Dilimi» olduğunu söylediği ve halkın çok tuttuğu piyesin konusu, İstanbulda Rüstem Paşa mahallesinin yirmi dört saatlik hayatından alınmıştır. Mahir CANOVA'nın sahneye koyduğu ve sanatkârlarımızın çok muvaffak oldukları bu eser 56 defa oynandıktan sonra yerini Alfred de MUSSET'in ŞAMDANCI isimli üç perdelik komedyasına bıraktı.

ROLLA ve GECELER isimli şiirleri ile hafızalarımızda yaşıyan, büyük aşkların, ızdırapların şairi olan MUSSET «1810-1857», aynı zamanda XIX. asırın değerli tiyatro yazarları arasındadır. Yirmi kadar sahne eseri vardır. ŞAMDANCI, Marianne'nın kalbinden sonra memleketimizde oynanan ikinci eseridir. Piyesdeki, romantik écor'un aşık tipi olan FORTUNIO müellifin ta kendisidir. «Hiçbir şey bizi büyük bir elem kadar büyütemez!» diyen şair, konuyu bizzat yaşamış, asrını, bütün ihtişam ve deodebeleri ile canlandırmıştır.

JACQUELINE isminde genç ve güzel bir kadın MAITRE ANDRE isminde ihtiyar bir noterle evlidir. CLAROCHE isimli yakışıklı bir subayla münasebette bulunarak kocasına ihanet etmektedir. Diğer taraftan kocasının kâtiplerinden genç FURTUNIO iki senedir marazi bi raşkla kadını sevmektedir. Bir gün ümitsiz aşkını itiraf eder. Başlangıçtaki işvebaz kadın sonradan masum bir kız gibi delikanlının temiz hisleri karşısında mağlûp olur. Perde romantizmin zaferi ile kapanır.

Rejisor Cüneyt Gökçer'di. Bir şeyi hoşuma gitmedi. Her rolün ikişer artisti var. Sırayla muhtelif gecelerde oynuyorlar. Bu çok güzel bir usul. Yalnız guruplar arasında eşitlik yok. Mesela birinci gurupta çok kuvvetli, Mahir CANOVA, Ertuğrul ILGIN gibi rejisörlük yapabilen artistler yk. İkinci guruptakiler birincilere nazaran daha zayıf. Yeni ve tecrübesiz artistler eskilerin arasına serpilmeliydi.

M. ANDRE rolünde Ragıp HAYKIR'ı Salih CANAR'ı çok kuvvetli buldum. Yarının Hâzımları, Naşitleri olacağına inandığım bu gençler göğsümüzü kabarttı. JACQUELINE'de Nermin GÜNER, Muazzez ILGIN'den daha iyiydi. İlk perdedeki ölçüsüz ve yapmacık oyununu ikinci, üçüncü perdelerde unutturdu. CLAVAROCHE'da, Nuru ALTUNOK, Mahir CANOVA'ya nazaran zayıftı. Bilhassa ikide birde «Ha» derken... FURTUO'ya gelince: Eserin hemen hemen en ağır rolüydü bu. Ertuğrul ILGIN'le, Nihat AYBARS oynadılar. ILGIN çok ilerlemiş. İyi oynadı. Hiç yorulmadı. AYBARS'da bütün heyecanına, yeniliğine rağmen sanatkâr bir çocuk. Fakat bu rol, Cüneyt GÖKÇER'in melenkolik sesine daha iyi giderdi. LANDRY'de TEKİN AKMANSOY üzerinde durmak isterim. Bu gençten çok şeyler bekliyoruz. Onu daha büyük rollerde tecrübe etmeli. Diğer artistler de vazifelerini yaptılar.

Netice itibarile ŞAMDANCI başarı ile oynanmıştır. Dekor ve kostümler çok güzeldi. Bunları yapan Turgut ZAIM'i tebrik ederim.

Otuzdan fazla oynanmıyacağını tahmin ettiğim ŞAMDANCI'dan sonra Şair Oktay RIFAT'ın «KADINLAR ARASINDA» isimli komedyası oynanacaktır. Müellif eseri için: «...... Kadınlar arasında komedyasını elbette oynanması, seyredilmesi için yazdım. Seyircilerimi, bu sırrına erilmez kalabalığı iyice tanımasamda şimdi kestirir gibi oluyorum... Onu tasarlarken halkın kolay kolay kühnune varamıyacağı, anlaşılması sadece aydınlara vergi bir eser yazmayı düşünmedim......» demektedir.

Yazımı bitirirken, hergün onikiden itibaren bilet satan Nazım efendiden, tam vaktinde sahneyi açan pyrdeciee kadar, Küçük Tiyatro için çalışan herkese, talebeye yirmibeşerden iki, halka üçdört pasta parasına tiyatro görebilmeyi bahşedenlere Ankaralıların minnetlerini bildirmek isterim.

Edebiyat DÜNYASI ★ EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTÜALİTE

HER AYIN 15 inde İstanbulda Çıkar

Sahibi ve Yazı İşlerini fiilen idare eden Mehmet AKUZUN

Sekreter : Sabahattin HÜSNÜ

Adres : Posta Kutusu : 445 İstanbul

Not: Her türlü müracaat Sekreter adına yapılmalıdır.

ABONE

Yıllığı : 250 Krş.

Altıaylığı : 150 "

Sayı : 3

Gelecek Sayıda :

CAHİT S. TARANCI
ORHAN VELİ
CAHİT KÜLEBİ
NECATİ CUMALI
MUZAFFER HACIHASANOĞ.
MEHMET KAPLAN
MELİH CEVDET ANDAY
RÜŞTÜ ŞARDAĞ
İLHAN BERK
V.S....

Memleketi Tanımak İhtiyacı

Yazan: Fahir ONGER

Bu yazıma «Memleket Edebiyatına Dair» başlığını koymak isterdim. Çünkü bu konu hâlâ bir çok atrtışmalara vesile teşkil etmekte, ve - esefle kaydetmek mecburiyetindeyi mki - yanlış tefsirlere yol açmaktadır. Fakat bir memleket edebiyatı yaratabilmek için her şeyden önce memleketi yakından ve esaslı şekilde tanımanın şart olduğuna inandığım için memleketi tanımak noktasından işe başlıyarak, bundan doğan ihtilâflara temas etmek istiyorum.

Evvelki edebiyatımız içinde memleketi tanımakta başarı göstermiş eserlere rastlamak imkânsızdır. Başlıca iki sebep bunu izah edebilir: Birincisi o devrin yazarlarının memleketi tanıma hususunda karşılaştıkları zorluk, ikincisi de memleketi tanımak diye bir hâdisenin eski yazarlarımız tarafından lüzumlu görülmeyişidir. Hâkim telâkki, Sultan ve nun hanedanını mülkün sahibi, büyük halk kitlesini dê onlar için çalışmağa mecbur bir kalabalık şeklinde ortaya koymuştu. Bu düşünce tarzı millete ve memelkete ehemmiyet verilmemesini icap ettiriyordu. Tabiatiyle bu hal içinde İmparatorluğu idare edenler bile müsbet ve faydalı bir içpolitika takip etmekten uzak kalmışlardı. Bununla beraber aklı başında bazı kimseler memleketi tanımak ve halkın dileklerine önem verip onları yerine getirmek için çalışmışlardır. (Midhat Paşa bunlardan biridir.)

Siyasi ve idari sahalarda böyle pek az taraftar bulan bu ileri anlayışı edebıyatta da ayni kesatlığı gösterir. Türk romanı ve hikâyesi memleketi tanımak ihtiyacını ancak XX. Yüzyılın başlarında idrak etmiştir.

Hemen ilâve edeyim ki bazı yazarlar memleket romanıyla «Eksperimantal roman» ı birbirine karıştırıyorlar. Nabizade'nin ve Hüseyin Rahmi'nin birçok eserleri «Eksperimantal» dir. Bunlar halk psikolojisini iyi aksettirdikleri için tutunmuş ve değer kazanmışlardır. Halid Ziya, Mehmed Rauf gibi gene ünlü bir takım yazarlarımız İstanbul konak ve yalılarının dekoru içinde geçen güzel aşk ve his romanları yayımlamışlardır. Günün aydınla-rına hitabeden bu eserler de ilgi toplamış ve beğenilmişlerdir. Fakat saydığımız eserlerin hepsi de memleket realitesinin dışında ve onunla münasebeti olmaksızın ya önceden belli bir maksatla (Hüseyin Rahmi de olduğu gibi), veyahut burjuvazi içinde mevki ve şöhret kazanmak gayesiyle kaleme alınmışlardır.

Bunların yanısıra iyi niyet ve anlayış sahibi bazı yazarlarımız, resmi ödevle bulundukları taşra hayatını meselelerine doğru tetkik ederek o güne kadar yabancısı bulunduğumuz memleket edebiyatının ilk örneklerini vermişlerdir. Kurtuluş savaşında ödev alan aydınlarımız yurdu o en buhranlı günlerinde ve halkımızı son kozunu oynarken gördü. Fakat bu büyük olayın edebiyata intikal eden birkaç eseri - aceleye gelmiş bulunduğu için olacak - kifayetsiz kalmıştır.

Cumhuriyet inkılâbından sonra Türk aydın ve yazarlarına memleketi tanımak yolunda birçok imkânlar hazırlandı. «Mecburi hizmet», taşıt araçlarında temin edilen sür'at ve ucuzluk, müruriye teskerelerinin kaldırılmış olması, yeni kara yollarının yapılması ve nihayet tarih, iktisad, sosyoloji ve folklor araştırmalarına hız verilerek bunların devlet tarafından himaye altına alınması, iyi bir milli eğitim politikası takip olunarak köy mektepleri ve yakın zamanda büyük bir reform olarak ortaya çıkan «Köy Enstitüleri» memleketi tanıtmak yolunda faydalı teşebbüslerdendir.

Büyük inkılâbımızdan faydalanmış onun geniş mânasını kavramış olan her Türk aydını, yurdun herhangi bir köşesinde gözlerini kulakla-nnı kapatmak mîskin ve pasif bir hayat yaşamak için değil, görmek, duymak, anlamak ve öğrendiklerini anlatmak için inkılâp tarafından vazifelendirilmiştir.

Bu böyle olmakla beraber diğer bir takım yaarlar Devlet-i Al'Osman amanında olduğu gibi hanedan edebiyatının ananesini yürütmektedirler. Batı anlayışıyla kalkınma yolunu tutan Türkiye her bir ferdini nenerjisinden âzamî derecede faydalanmak zorundadır. Bir takım yazarlar bugün hâlâ «Şiirin olması kâfi değil mi» diye soruyorlar. Memleket ölçüsünde bir kalkınma davası bahis mevzuu iken şiirin şiir olması elbette kâfi değildir. Şairin de bu dâvaya hiç değilse şiirleriyle katılması zaruridir.

Memleketi tanımak demek, sadece memleketin coğrafyasını, ekonomisini, ticaretini, münakalesini, mahalli anane ve inançlarını bilmek demek değildir. Memleketi tanımak demek her şeyden önce memleket halkının coğrafi, ekonomik, ticari, kültürel, ve siyasi şartlarla münasebetini ve bu münasebetten meselelerini anlamak demektir. Bu da şüphesiz oda içinde veya kütüphane başında değil ancak yerinde tetkik ve tesbit ile mümkün olabilir. uBgün birçok yazarlarımızın memleket meseleleriyle ilgilenmeyişinin sebebi, bizzat tembel oluşlarından ileri geliyor. Kahve, meyhane veya yatak odasında mısra karalamanın kalkınma dâvasında olan Türkiye için hiç bir lüzum ve faydası yoktur. Geçen yüzyılların Bohem adını verdiği bu tip aylak ve parazit insanların cemiyetimiz içinde bir yeri olabileceğini zannetmiyoruz.

BİR YAZARIN ESERLERİNDE KENDİ ADINI KULLANIP KULLANAMIYACAĞINA DAİR

Yazan: Salâh BİRSEL

Demek ki ben şimdiye kadar yadığım üç şiir, bir hikâye ve bundan sonra yazacağım daha bir kaç hikâye ve şiirle Salâh Birsel'in serüvenlerini anlatmış olacağım. Bu, benim için çoğu kimsenin kızgınlığını çoğu kimsenin de alayını kendi üzerime çekmektir. Sanat alanında ün kazanmış ve dünyanın olumsuz problemlerini devam ettirmiş sanılan sanatçıların bu işe akıl erdiremiyeceklerini kuvvetle umarım. Onlar bir yazarın kendisini yaşamış bir takım olayların kahramanı olarak göstermesine asla katlanamazlar. Hele bu olaylar hayalde yaratılmışsa insafları büsbütün azalır.

Ama ben bununla anlatmağa başladığım hikâyelerin sait hayalden çıktığını söylemek istemiyorum. Gerçi anlattıklarımda hayal payının ağır bastığı besbelliyse de onların benimle ilgisi olmadığını söylemek yalan olur.

Salâh iBrsel'in bu yarı tasarlanmış yarı da olmuş serüvenlerini ben «Amanvermez Avnı», «Fakabasmaz Zihni» cinsinden bir isme de pekâlâ bağlayabilirdim. Bu hikâyeler o zaman da kendilerinden bir şey kaybetmezlerdi. Ama nedir, bu serüvenler ne «Aman vermez Avni» ne de «Fakabasmaz Zihni» nın başından da geçmiş değildir.

İşte onu niçin ben şimdiye kadar açıkladığım ve bundan sonra açıklayacağım hikâyelerde Salâh Birsel adını kullanmağı gine en doğru yol buluyorum.

Bu ana dek kimsenin işine karışmadım; karıştımsa bu, benim de o işi niçinde olmam yüzündendi. Bundan böyle de bir kenarda durarak kimseye öğüt vermemek isterim. Ama dediğim gibi davranan bir yazar zannımca hem kendine hem de hayallerine aykırı gelmiyen bir yol tutmuş olur. Bu arada özdenliğinden de bir şey kaybetmemeğe ulaşırsa başarısı büsbütün artabilir.

Ne diyorum, bugünkü günde özdenliğe içtenliğe kulak asan mı kaldı? Aydınların, tenkitçilerin çoğu bir eserin güzelliğini ölçeceklerine yazarın eserinde kendi adını kullanıp kullanmadığına bakıyorlar. Kullananlar en aşağı kerteyle bir tutuluyor; kullanmıyanlar gerçek sanatçı, beklenen sanatçı diye selâmlanıyor. Buna ise sanatçının elinden bir şey gelmiyor. Doğrusu da budur ya!. Sanatçıdan beklenen, deveyi bırakıp ta semerle vakit geçiren bu bayları ciddiye almamaktır. Bu baylar bir yazarı kendi yollarınca yürümedi diye suçlandırıyorlarsa bu bir şey bildiklerinden değil bir şey bilmediklerindendir. Yazar geleneğin gerektirdiği bir istikamet tutmuş olsaydı, onlar onu bu kez de kendi yollarınca yürüdü diye suçlandırırlardı.

S E L

MATİLDA

Sen uzak memleketlerde oturuyorsun
20 inci asrın ıstırabı bükmüş boynunu
iBliyorum kocan askerden dönmedi
Belki şu anda bağrını dövüyorsun

Ben harbe girmemiş
Destanlar memleketi
Aziz Türkiyenin evlâdıyım
Ama bilir misin Matilda
Bizi de içinden vurmaya çalışanlar var
Geçmek için yol vermezse de karlı bel
İki azgın düşmanımız var Matilda
Karaborsacı
Sel

Ah Matilda ah
Yamandır bizim memleketin karakışı
Deli delidir - çılgın çılgındır Seyhan'ın akışı
Ya Ceyhan - ya Ceyhan Matilda
Şubat rüzgârları esmeye görsün
Taştı mı taşar - sürür götürür köyleri
Ne yatak bilir - ne durak
Altın seliyse de akan
Portakal bahçelerinden
Bir kâbus gibi sarar memleketi

Haber yok diyorlar Hıdırlı'dan
Ben nasıl ağlamayım Matilda
Seller altında yatıyor
Dörtyaça - Dikoğlu - Kayışlı - Yerdelen
Ben nasıl dövünmiyeyim Matilda
Öyle öksüz kalsın da
Araplı - Erekli - Danişmen

İşte bizim hikâyemiz
Biz harbe girmedik mi Matilda
Ya sellerin söndürdüğü ocakların hesabı
Ya karaborsacıların sömürdüğü insanlar
Dinmez içimde dinmez Matilda
Sular altında titriyen kardeşlerimin ıstırabı
Artık tatlı uykular
Yediğim ekmek haram olsun bana.

Halim YAĞCIOĞLU

TÜRKİYE'de RESİM

Ahmet KÖKSAL

Memleketimizde son yıllarda üzerinde en çok uğraşılan, hakkında ileri geri oldukça lâf edilen fakat muhakkak ki memnunluk verici bir gelişme yolu üzerinde bulunan sanat kollarından biri de resimdir. Batı anlayışı ile temasından sonra çeşitli yönlerde ilerlemeğe çabalayan resmimiz bir yüz yıllık ömrü ancak doldurmasına rağmne bir kaç yıl öncesine gelinceye kadar kısaltılmış ta olsa derlitoplu bir tarihçeden mahrumdu.

Türk resmine fırçası ile olduğu kadar kalemi ile de epey emeği geçen Nurullah Berk; Leonard de Vinci (1932), Modern Sanat (1934), Türk Heykeltraşlığı (1937), Sanat Konuşmaları (1943) adlı eserlerinde Türkiyede Resim (*) i de katmakta bu boşluğun doldurulmasına ilk hizmeti yaptı. Önsöz'ünde maksadının «tenkit veya inceleme karakterini taşıyan bir kitap yazmaktan ziyade, Türk resminin kronolojik gidişe riayet eden umumi bir tarihçesini kurmak» olduğunu söyliyen yazar, «sistemli bir arastırma ve tasnif» mahsulü olan bu kitabının «Türk ressamlığı hakkında kısa fakat toplu bir fikir edinmek isteyenlere cevap» verebileceğini sanmakta yanılmıyor.

Kitap Türkiyedeki resim faaliyetlerini minyatür devrinden bugüne geliceye kadar altı bölüme ayırarak incelemektedir. Eseri daha iyi tanıtmak arzusile bu bölümlerin aşağıda birer özetini veriyoruz.

1 — Müslüman memleketlerinde Resim ve Ressamlık:

Minyatür Sanatı: Ötedenberi yerleşmis bir kanaate göre Kuranın «insan tasviri» ni yasak edişi plâstik sanatların İslâm memleketlerinde yayılmasına engel olmustur. Umumivetle Arap ırkları bu yasağı tanımışlarsa da: Hint, İran, Türk minyatürcüleri kâinatın bütün şekillerile beraber İNSAN'ı da resmetmişlerdir. İslâm ressamlığı saray ve köşk duvarlarını süslüyen fresklerden başka el ile yazılı kitapların bir süsü olan minyatürcülükte kudretli eserler vermiştir. Minyatürlerle süslenen ilk eserler «İlmi Nücum» hikmet ve tababet'e ait bilim kitaplarıdır. İran, Hint ve Türkiyede yazma kitaplar ve bunlarla sıkı ilgisi olan minyatürün kullanılması ve değişik karakterde eserler vermesi XIII. asır başlarından XVIII. asır sonlarına kadardır.

İran Minyatürcülüğü: İran minyatüründe X—XI. asırda Çin, XIII. asırda Mogol - Türk tesiri görülür. XII. asırda Selçuk hâkimiyetile minyatürcülükte büyük gelişme oldu. Bağdat sanat merkezi idi. XV. asırda Herat şehrinde minyatür üstadı Behzad'ın etrafında kuvvetli sanatkâr zümresi toplanıyor. Kasım Ali, Horasanlı Şehzade, Ağa Mirek İran minyatüründre şöhret kazandılar. XVI. asırda sanat merkezi Semerkant ve Buhara, XVII. asırda İsfahanlı oldu. Rıza Abasi, oğlu Muhamet Abbasi, Muin, Musavvir bu devrenin kıymetli ressamlarıdır. XVIII. asır İran minyatürünün sönme çağıdır.

Minyatürün Hususiyetleri: Minyatür kitapların süslenmesine yarıyan küçük kıtada, gayet ince ve titiz çalışma isteyen bir resim sanatıdır. Kulanılan malzeme; solmaz parlak boyalar, ince kıl fırçaların sırrı yapanlarla beraber kaybolmuştur.

Türk Minyatürcülüğü: Mogol istilasile İran sanatına tesir eden Türk minyatürcülüğü Selçuklarda milli bir sanat olarak gelişti. Türk hakimiyeti altındaki yerlerde «nakkashane» veya «nigârhane» denilen resim mekteplerinde minyatürcülük öğretilirdi. Nakkas Ali, Bursalı sair Vasfi, XI. asır da Baba Nakkas, XII. asırda Fethi ve Fasihi tanınmıs minyatürcülerdir. XIII. asır Konya mevlevilerinin çoğu edip ve ressaddı.

Fatihin İstanbulu zaptı Türk resmine yeni bir gelisme imkânı actı. Fatih İtalyadan Matteo di Pasti ile Canstanzio di Ferrara'yı ve Bellini'yi İstanbula getirterek resimler yaptırdı. Bu sırada İtalyada rönesans devri baslamıstı. Bellini'nin İstanbula gelisi bazı Türk ressamlarına müessir oldu. Kanuni Süleyman da güzel sanatları korudu. 1533 de Hollandalı ressam Pieter d'Aelst'i İstanbula çağırdı. Onun devrinde Nakkas Ali, Manisalı Camii, Nakkas Seh Kuli, Nakşi, Nigâri, Sai gibi ressamlar yetişti.

(*) *Türkiyede Resim, Nurullah Berk Güzel Sanatlar Akademesi neşriyatından, 1943.*

UZAKTAN UZAĞA

Gözleri gözlerime dalmış çavdar gözlümün
Sözleri sözlerime
Muhabbetten yumak olmuşuz balkon-balkon

Çözülmez çile olmuşuz
Örülmez dantel olmuşuz

Tığ olmuşuz
Gergef olmuşuz...

Orhon M. ARIBURNU

YALNIZ

Sokaklar uzuyor
Pislik içinde, kenar mahallelere doğru
Karanlık köşelerine kadar şehrin.
Uyumamışların konuşmaları duyuluyor,
Kimsesizlerin hazin türküleri.
Yavaş geçenlere,
Hızlı geçenlere,
Ben gibi efkârlılara dokunuyor.

Mahalle bekçisi İzmitli Osman
Uzak memleketini düşünüyor bu saatte.
Çoluk çocuğunu,
Mahzun mahzun.
Vakit epeyce geçmiştir.
Gece (!) nöbetinden dönüyor şu kadın.
Birkaç sarhoş görünüp, kayboluyor.
Kumar evinden çıkmış bir kaç delikanlı.
He rtaraf karanlık içinde
Hafif bir yağmur yağıyor.

Burası koca İstanbul şehrinin
Küçük Narkapı mahallesi
Diyarıdır ekmek derdine düşmüşlerin —
Sayılanlar arasında ben de varım, ama
İçmemiş, kumar evinden çıkmamışım,
Yolundayım kendi evimin.
Kendi halimce yürüyorum
Son cıgaramı içerek.
Tekel maddeleri satan dükkânların hepsi kapalı
İşin kötüsü, sabah ta uzak..
Halbuki,
Öyle bir içiliyor ki
Ve öyle bir ısıtmada adamın gözlerini
Bu yağmurlu havada, o canım cıgaralar.
Bir düşün, iki iç
Kaldır yakasını paltonun
Yürü, gürültülü denize doğru.
Titrek ışıklarını seyret, gurbete hazır gemilerin
Ve istersen güvertesine çık.
Kendini yolcusu farzet bir an için,
Ve öylece kal..
Sonra, büyük büyük limanlara uğra
Büyük büyük şehirleri dolaş,
Parasız pulsuz.

«İşin mi yok bre delikanlım» diyor
«Kooos! Gemi sefere hazır.»

Mahmut KURU

İDARE LÂMBASI
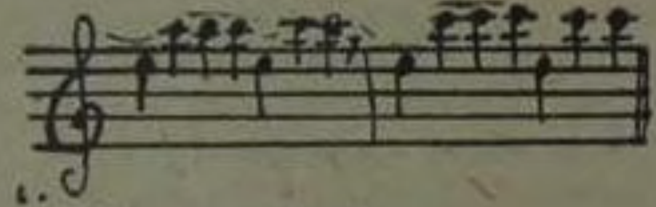
Titrek ve solgunsun,
Fakir komşunun çocuğu gibi.
Beni kaç geceler bekledin;
Kaç geceler yandın, eridin,
Halinden belli.

Senin ışığında dünyaya gelmişim,
Hayatım seninle başlamış..
Anamdan önce eğilmişin üstüme;
Ateşsiz gecelerinde babam,
Cigarasını sende yakmış.

Sonra elim değince cız etmiş yüreğim,
Bir ağlamışım, bir ağlamışım.
Daha sonra seni alıp rafa komuşlar;
O zaman da küçük yüzlü güneşim,
Bir elime, bir ışığına bakmışım.

Seninle başlamış hayatım,
Sonum seninle gelecek.
Titrek ve solgun, eğileceksin üstüme;
Ölü yüzümü aydınlatacaksın,
Yüreğim yine cız edecek.

Mehmet Ali ERMİŞ

BİR ŞARKI Kİ !

Modası geçmiş bir şarkı bilirim;
Eski günlerin hatırasını taşır.
O şarkı ki yalnız senin
Dudaklarına yaraşır.

En ümitsiz ve yalnız gecelerimde
O şarkıyı duyar gibi olurum,
O şarkı söylensin; üst üste beş defa:
Deli olurum!..

Ah! O öyle bir şarkı ki;
Hatıralar boyu geniş...
Bir şarkı ki, vaktile
Dudaklardan düşmezmiş.

Bir şarkı ki unutulmuş;
Yaşanmış gecelerin ötesinde.
O şarkıyı söyle, benim için ne olur?
Son nefesinde.

Şimdi çok uzaklarda onu
Simsiyah rüzgârlar söylüyor.
Şu mor dağların ardında
Yâr söylüyor!

Elbet her şarkı gibi o da
Bir gün unutulacaktır.
Sesim güzel değil ki, ben söyliyeyim:
«Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır.»

Ümit Yaşar OĞUZCAN

Şiir ve Nesir (1)

PAUL VALE'RY (Kısaltarak çeviren: N. ÇETİN

.... Bir *nesir* ve bir *nazım* vardır. Aralarındaki bütün şekiller onların karışmalarından çıkmıştır. Fakat, bugün ben, onları en son şekillerinde mütalea edeceğim. Bu en son şekillerdeki tezat biraz izam edilerek açıklanabilir ve denilebilir ki dilin, bir taraftan *cebir* diğer taraftan *müzik* olarak iki hududu vardır.

[*Bu arada, Vale'ry, farkın iyice kavranabilmesi için Racan'ın bir mektubundan naklen, Malherbe tarafından yürüyüşün nesir ve dansın şiirle yapılan bir mukayesesini anıyor. Bu sözler şöyle bitiyor: Topallar ve damlaklar yürümeden edemezler, fakat onları vals yakmağa ve beş ayak (cinq ne pas) oynamağa hiçbir şey zorlıyamaz.*]

... Yürüyüşün nesir gibi daima açık bir maksadı vardır. O, erişmek istediğimiz, hedefimiz olan herhangi bir maksada *doğru* yönelmiş bir harekettir. Yürüyüşe tavrını veren, onun yönünü, süratini, en son seklini ayarlıyan, günlük şartlar - maksadın mahiyeti, ona olan ihtiyacım, arzumun şiddeti, vücudunun ve muhitin hali - dir....

Dans bambaşka bir şeydir. O, şüphesiz, bizzatihi gayesi olan bir hareketler sistemidir.... Fakat faydalı hareketten ne kadar farklı olursa olsun, her ne kadar son derece basitse de bu esaslı noktayı işaret ediniz. dans ta yürüyüşün *kullandığı ayni azaları, ayni organları, kemikleri, mafsalları, sinirleri kullanır.*

Ayni şey tamamile siir icin de varittir. o da nesrin kullandığı ayni kelimeleri, ayni şekilleri, ayni sesleri kullanır.

. . . .

Yürüyen bir insan en kısa yola uyarak bir yerden diğerine gider.... Bu adam. isini tamamladığı istediği şeye, mevvaya, kitaba, vere kavuştuğu azman, bu mülkiyet, onun bütün faaliyetini fesheder, maksadın yerine getirilmesi sebebi ortadan kaldırır, netice çareyi yok eder, gidişinin ne hareketinin sekli ne olursa olsun, bütün bunlardan geriye kalan sadece varılan neticedir.

[*Bu arada Vale'ry sözlerinin, ancak fikrini, isteğini anlatmak için var olduğunu, bu sözlerin hedefe varır varmaz dinliyenlerin zihninde başka bir şeye, mânaya çevirileceklerini söyliyerek «Ben anlaşıldığımı bu mühim neticeden, sözümün artık mevcut olmayışından öğreneceğim diyor.» Ve bunun içinde nesrin güzelliğinin açık ve anlaşılır olmasında aranmasını belirtiyor.*]

Bir başka ifadeyle, dilin mücerret ve pratik kullanılışlarında, ki bu bilhassa nesirdir, şekil kendini saklamaz, anlaşıldıktan sonra devam etmez, duruluk (açıklık) içinde kaybolur; o, artık hareket etti, anlattı ve ömrünü tamamladı.

Fakat şiir, bunun aksine, hizmet etmek için ölmez; o, doğrudan doğruya, küllerinden yeniden doğmak önceden ne idiyse gene belirsiz bir şekilde tekrar o hale gelebilmek için yapılmıştır.

Şiir, kendisini tarife imkân veren şu kudretinde kendini gösterir: o, kendi şekli içinde tekrar meydana gelecek bir hassasiyet taşır, ruhumuzu, takrar, ilk haliyle meydana gelebilmesi için teşvik eder. Endüstriyel teknikten bir kelime alabilirsem, şairâne şekil otomatik olarak tekrar hasıl olur, diyeceğim.

---

[1] *Valery'nin Le Sens Moderne — La Poésie (Conferencia, 5 Novembre 1928) adlı konferansından bir parça.*

SICAK GEÇEN GÜNLER

Beşini bıraktı aşıkları birer birer;
Yapayalnız kaldı bu sıcaklarda.
Her öğlen vakti tenha caddelerde,
İlânlara, resimlere bakarak..

Kadın edyince aklına martılar uçan
Çamlık deniz kenarlarından biri gelir;
Bir sabun afişinde
Zayıf bir kızcağız gülümser dururdu.
Işıklar ,serçeler oynaşırdı kayaların üstünde
Fındık veya bez götüren mavnalar geçerdi..

Karşıda yazlık bahçelerden biri,
İçinde boş iskemleler yığılmış,
Kâğıtlar uçuşur kenarda,
Tabak çatal sesleri duyulurdu..

Dönerdi köşeyi evi görünürdü,
Sokak böyle serindi her zaman
Küçük bir nehir akar gibi,
İnsanlar geçerdi yanından..

Renksiz, büyük eşyaların arasında,
Uzanır yatağın üstüne,
İçerde her zaman ılık rüzgârlar dolaşır;
Aşk saatleri gibi sıcaklık verir insana...

Ömer Edip CANSEVER

Hikâye

Renkli su fışkırdı bedeninden,
Vuruldu adamcağızım vuruldu
Can evinden.

O da yaşadı bir zaman,
Bir zaman sevdi o da bizler gibi.
Sokakta dayak,
Sinemada leblebi yedi.

Okuma yazma da öğrendi genç yaşta,
Komşu kızlariyle mektuplaşmak için.

Bir kere bir kız kaçırdı,
Allah için.

Vurdular şimdi bu genç adamı, vurdular
Can evinden.
Evde karısı, evde annesi de vardı,
Şükrediyorlar şimdi çocuğu olmadığına.

Sabahattin HÜSNÜ

LANGSTON HUGHES

Memelketimin güneşi
Altına benzerdi
Memleketimin güneşi
Altına benzerdi
Şimalde olduğumdan beri
Bu berbat dünya soğuk ve ölü

★

Iyi bir çocuktum
Hiç kötülük etmedim
Iyi bir çocuktum
Hiç kötülük etmedim
Ama dünya artık yorgun
Yol ise pis ve uzun

Tutulmuştum bir kadına
Namuslu sandığım
Tutulmuştum bir kadına
Namuslu sandığım
Elimden ekmeği kaptı
Aklımı başımdan aldı

Yorgunum yorgun
Sabahları yorgun
Yorgunum yorgun
Sabahları yorgun
Öylesine yorgunum ki,
İstemezdim doğmayı

Çeviren: Oktay AKBAL

HİKÂYE:

R E

Saat gece yarısını geçmek üzereydi. İşçiler Taksim meydanına yakın Anadolu lokantasının önünde rayları tamir ediyorlardı. Tramvaylar daha seyrek ve duraklar bomboştu. Ara sıra bir taksi, işçileri taşıyan hususî bir tramvay görünüp kayboluyordu. Karanlık bir hortum gibi uzayıp giden karşı sokakta şarkı söyleniyordu. Kesik, belirsiz, biçimini kaybetmiş, zoraki dökülen kelimelerle söylenen şarkılardan biri..

Genç üniversiteli İsmail, raylara oksijen kaynağı yapan sarışın işçiyi seyrediyordu. Bir müddet böylece gecenin ortasında çalışan insanların yanında olmaktan zevk duydu. İki üç adım önünde hareket edenlerin arasına girmeyi, onlarla çalışmayı, hep birlikte dost duyguların eksik olmadığı bir çatının altına dönmeyi arzuladı. İşte, bir delikanlı diğeriyle şakalaşıyordu. Uzaktan bir cıgara atıyor, arkasından kibritini. Biraz sonra parke taşları yerlerine oturturken bir memleket türküsü de tutturmuş olacaktır. Ne güzel.... Sekiz on kişilik kalabalığın canlı kıpırdanışı gerçekten güzeldi. İş bitince âletleri topladılar.

Delikanlı onların gidişini gözleriyle takip etti. İstiklâl âbidesinin arkasında kayboldukları zaman canı sıkıldı. Yalnızlığını duydu. Bir tükürük fırlatarak aşağıya doğru yürümeğe başladı. Galatasaray lisesinin önünde bir kalabalığın gürültüsü onu durdurdu. Yüzü gözü kan içinde, göğsü yırtılmış bir kadın, iri yarı polise lâf yetiştirmeğe çalışıyordu. Polis, keskin kıvrık burunlu, efendi kılıklı birini sımsıkı yakalamıştı. Çirkin ve iğrenç kelimeler arasında her ikisini de karakola aldılar. Kalabalığın arasından bir ses yükseldi: «Namussuz herif. Sarhoş pezevenk!.. Ulan bu ne. Sokak ortasında zorla mı?,» Bu, karakola alınan kadının arkadaşlarındandı: «Orospuluğun da bir şerefi vardır.» diyerek arkasına takılan iki kişiyle birlikte Londra bar sokağına daldı. Bir delikanlı gülerek: «Şerefli orospuluk ta varmış ulan.» dedi. Öteki: «Hayvan, diye cevap verdi. Var ya ne zannettin.»

Karşı kenara atalyan İsmail köşedeki sucunun önünde durdu. Yukardan aşağı tutturulmuş mecmua ve gazetelere göz gezdirdi. En büyük havadis iri puntolarla ilân ediliyordu. Alman orduları Norveçte..» Yanaştı, yazıyı sonuna kadar okudu. Sayfayı açmak, geri kalan kısmını da bitirmek istiyordu. Fakat satıcının bakışları karşısında bundan vazgeçerek Halkevine doğru saptı ve adımlarını sıklaştırdı.

— Demek Norveçte boğuşuyorlar, diye söylendi.

Sıkıntısı fazlalaştı. Bir tortu, göğsünün ortasında yavaş yavaş kurşunlaşıyordu. Büyük şehrin ortasındaki yalnızlığını tekrar kuvvetle duydu. Tüyleri ürperdi. Başını kaldırarak tek tük yıldızın parıldadığı gök yüzüne baktı. Birşeyler söylemek istiyordu. Yapamadı. Ama okadar doluydu ki, konuşmak, içini boşaltmak için yanında bir dost, bir insan aradı. Karşı kaldırımdan üç beş kişi geçti. Bir kahkaha tâ yüreğine kadar işlemişti. Turing Palas'ın önünde durdu. Bir cigara yaktı. Biraz ileride yabancı bir gölge, gittikçe uzatan gölgesinin üstüne düştü. Sonra kayboldu. Omuz omuza yürüyorlardı. Yan gözle baktı. Ve genç bir kadının çiçek bozuğu yüzünü gördü. İnce uzun ve yorgundu. Başına bir eşarp almıştı. Gözgöze geldiler. Erkek, bütün bir hayatı bir bakışta sınırlayan kadına karşı kuvvetli bir kin duydu. Adelelerinin gerildiğini hissetti. Bir yumrukta onu devirmek ve bir köpek gibi tekmelemek arzusuna kapıldı. Hedefsiz bir nefret beynini parçalıyordu. Kadının yanından kaçmak, ondan kurtulmak istiyordu.

— Haydi git, dedi.. Git...

Yakıcı bir damla tepesinden topuklarına doğru kaydı. Ka-

V Ü

Yazan: Zeynel İLHAN

dın söylenenleri işitmemiş gibiydi. Delikanlı:

— Git, diye zayıf bir sesle tekrar etti: Kadın:

— Peki, dedi. Gideceğim...

Fakat gitmedi. Halkevini geçtikten sonra kadın İsmail'in kolundan tuttu. Dikkatle yüzüne baktı. Sanki kemikli yüzde birşeyler yakalamak istiyordu. Bakışları delikanlının sırtındaki ince trençkotun kirli yakalarında, dağınık siyah saçlarında dolaştı. Etrafı moraran gözleri ıslanmıştı.

— Sen ne iş yaparsın? diye sordu. Neyle uğraşırsın?...

Erkek hiç beklemediği soru karşısında şaşırmıştı:

— Talebeyim, dedi. Bir üniversiteli.

— Demek bir üniversiteli... Bu fena değil. Bana bir su ısmarla. Sonra da kovmamış ol. Anlarsın ya.

İsmail köşedeki tütüncüden kadına bir su ısmarladı.

Kadın:

— Biz, dedi. Yarını düşünmek zorundayız. Yaşamak için doğmuşuz. Yaşamaksa bazen gebermekten de beterdir.

Daha fazla konuşmak istiyordu. Vazgeçerek sağa döndü. Ve Haliç'e doğru uzanan sokağa kendini verdi. Delikanlı tuhaf bir jestle durmasını istedi. Kadın gözden kaybolmuştu bile. Görünmez bir kuvvet kürek kemikleri arasına dayanmış kalmıştı. Durmaksızın ileriye doğru itiliyordu. Bu dayanılmaz kuvvetin karşısında bir ateş bütün vücudunu kapladı. Uzayıp giden karanlık sokağa atılmak, deli gibi koşmak istiyordu. Damarlarının gevşediğini, bir yığın et halini aldığını anlayınca dudaklarını ısırdı. İnce bir kan çenesine doğru süzüldü. Bir tramvay geçti. Bir taksi... Ve bir sarhoş bayatlamış bir aşkın türküsünü mırıldanarak su borusuna yapışıp kaldı. Bir anda büyük şehir zifiri bir karanlık içinde kayboldu. Hiçbir ses duyulmaz oldu. Yalnız, nereden çıkıp ne tarafa aktığı belli olmayan bir uğultu yükseliyordu. Sucu:

— Kuruşu! diye bağırdı.

— Ne kuruşu yok ki...

Çenesinde soğumuş olan kanı elinin tersiyle sildi. Ve yürüdü.

Kadının hiç beklemediği bir tarzda çekilip gidişi kafasını altüst etmişti. Yanına nasıl sessizce sokulduğunu en ufak hareketine kadar hatırlıyordu. Yaralı yüzünü, yeşil renkli eşarbını, etrafı morarmış ıslak gözlerini, herşeyini «Yaşamak için doğmuşuz» Her kelime bir çivi gibi beyniye sokulmuş zonkluyordu. Kadın, delikanlının birşeyler düşünebileceğini ümit etmişti. «Anlarsın ya» Demek anlaşılması lâzım gelen birşey vardı. Galatasaray lisesinin önündeki kadının söylediklerini ve diğerlerini düşündü. Hep yaşamak, aydınlık dünyadan ayrı düşmemek için. Bütün kavgalar, rezilce ve mertçe hepsi; canlı bir hayatı yaşamak hedefine doğru atılmak ,ele geçirmek için yapılıyordu. Ezilip posalaşmış insan bile en sefil haliyle yarından ümidini kesmiyordu. Kendini en rezil bir şekilde cemiyetin çarklarına kaptıran, feryad ederek damarlarında öldürücü mikrobu taşıyan şu yeşil eşarplı genç orospu ve şehrin her tarafında küçük kurtlar gibi hareket eden yüzlerce, binlercesi hep aynı arzuyla doluydular. Korkunç yokluğun içinde bile bundan vazgeçemiyorlardı. Ümit, can çıkıncaya kadar hep o. Hayatı güçleştiren kuvvetleri devirmek için, çoğu kere en mukaddes olan insanı kıymetlerimizi bile ayaklar altına almak zorunda kaldığımız açık bir gerçek değil midir?

⁂

Bristol otelinin karşısındaki Tepebaşı gazinosunun perdele-

(Devamı 14 üncü sayfada)

Yanık insanlar Diyarı

Orhon M. Arıburnu'ya

Tozlu yollar duman duman hareli
Yaz güneşi altında Çukurova.

Hava sıcak mı sıcak!
Kavruluyor ot,
Yanıyor toprak,

Ben bu diyarın dertleri ile yanık,
Severim güneşin yaktığı insanları
Gözleri yarı uykulu,
Yarı uyanık!

Rüknettin SOYTÜRK

DENİZ ADAMI

Gözlerin yeşildir diye
Kürek mahkûmlarına dönmüşüm
Bir martı yavrusu gibi
Denizde yaşamış ölmüşüm.
Gemiler girmiş rüyalarıma
Kiminde muço, kiminde tayfa
Kiminde kaptan olmuşum.
Nihayet denizler ortasında
Senin gözlerindir deyip
Sulara gömülmüşüm.

Necati E. KÂHYAOĞLU

ŞAPKAM

Şapkam değil, bu, hayır!
Gündüz, güneşte başak;
Yağmurda saçak, akşam.
Usanır askıda asılmaktan
Şapkam.
Elbisem askıda asılı,
Cebinde şiir defterim.
Elbisem şapkam yanında,
Ben şapkamın altında..

İbrahim TEKELİOĞLU

BİR İÇKİ MASASINDA YAZILAN ŞİİR

Söyle a canım
Bana sevdiğim şarkıyı söyle
Bugün de efkârlıyım
Görüyorsun işte

Aklıma bir şeyler geliyor
Kötü kötü düşünüyorum...

Celâl KEYYALİ

Burdurdaki Mahallemiz

Hikmet DİZDAROĞLU

Divan şiiri mahsulleri arasında, az da olsa, realist mahiyet taşıyan bazı eserler vardır: Şehrengizler. Sosyal değerleri edebî değerlerinden üstün olan Şehrengizlerde ,şair, bir şehri bütün özellikleriyle yaşatmağa ve tanıtmağa çalışırdı' Mesihi'nin Edirne, Lâmiî'nin Bursa, Yahya'nın İstanbul, Ulvî'nin Manisa hakkındaki şehrengizleri bu soy eserlerdendir.

İbrahim Zeki'nin son şiir kitabını (1) okurken, modern bir şehrengiz, bir «Burdur Şehrengizi» ile karşı karşıya bulunuyormuşum intibaını duydum.

Hayatının birkaç yılını «Toprak İnsanları» arasında geçiren, «Toprağın İçindeki Toprak ve Toprağın Masalı» ile avunan şair, son eserini, «Gülleri ve Tezgâhları»nı «hem de pek çok özlediği »Burdur için yazmıştır, denebilir. Fakat, bununla, şairin topraktan uzaklaştığını sanmamalı. O, yine toprağa bağlıdır, çünkü «Burdurdaki Mahallemiz», toprak insanlariyle beşr-ü neşr olduğu, «başbaşa, diz dize» askerlik ettiği çağların mahsulüdür:

İkinci Dünya savaşında ,
Gene toprak insanlariyle
Çadırda, açıkta, koğuşta
Başbaşa, dizdize askerdik.

O zaman yazdım düşünerek
Burdurdaki Mahallemizi.

Bazı kitaplar vardır, neredn başlarsanız başlangıç orasıdır. Hele şiir kitapları için bu, her zaman böyledir. Ama, arada bir, bir «Burdurdaki Mahallemiz» çıkar, bu düzeni bozabilir. Gerçekten, «Burdurdaki Mahallemiz»e baştan değil, sondan başlamalı. Sanatkârı yakından tanımak, hayat seyrini ve macerasını takip edebilmek için tutulacak yol, budur: Merkezden - sanatkârdan - çevresine giden yol. Masal çok seven, kendisi ide masaldaki küçük şehzade gibi sempatili olan şair, «Açıl kilidim açıl» hesabı, şahsiyetini, kilitli kapılar arkasında saklamaktadır. Bir şehre Burdur'a gitmeli, bu şehirde bir mahalleyi - Burdurdaki Mahallemiz - bulmalı, bu mahallede bir eve - Burdurdaki Evimiz - girmelisiniz ki şairi -biyografi- görebilesiniz. İnişli, yokuşlu, dolambaçlı yollar belki insanı yorar; fakat gezinizin, düz yola nazaran ,çok zevkli olduğunu inkâr edemzsiniz. İbrahim Zeki de sizi, şahsı ve şahsiyeti ile yüzyüze getirirken böyle yapmaktadır. Kitabı bitirince, ferahlatıcı dağ havasını alan insanlar gibi, yolculuğunuzun sonunda, çektiğiniz bütün sıkıntıları unutuyor, âdeta, dağ rüzgârlarının tatlı-sert lezzetini tadıyorsunuz.

Bir romanla, bir hikâye ile, bir şiirle ilk defa karşılaşmanın tesiri, başka, onlarla birkaç defa âşina olmanın ruhta yarattığı intiba yine başkadır. Bir görüşte, bir okuyuşta beğendiğimiz, yahut sevdiğimiz nice eserler vardır ki, ikinic veya üçüncü defa elimize alınca sırlarını açar, hüviyetlerini ifşa eder, meziyet veya kusurlarını açığa vururlar. Benim giib «Burdurdaki Mahallemiz» deki şiirleri hm çıktıkları gazete ve dergilerde, hem basılmadan önce bi rarada, hem de basıldıktan sonra - yâni üç insana verdiği gönül huzurunu bulacakları şüphesizdir.

İbrahim Zeki ,mücerredi yakalıyan bir sanatkârdır. Bu sıfatla Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya benzetilebilirse de, bu bnzerlik sathî ve dışa aittir. Dağlarcâ ,son şiirlerinde, mücerret olayım derken garip şeyler sayıklamaktadır. Her şiiri bir muammadır, kendi için söylüyor gibidir. Halbuki, İbrahim Zeki mücerredi şiirinin bir kanavası olarak kullanmaktadır. Bu yüzdendir ki, şiirlerinin iç örgüsü zengindir ve ustalıkla işlenmiştir.

Meselâ anne sevgisi. Ezelî ve ebedî konu. Kaç ve kaç şair bu yoldan geçti, bir şeyler söyledi ve... unutuldu. Şair eğer evinden bahsediyorsa, bu bir vesiledir, asıl aradığı şey başkadır:

Anam.. her odada gezdi msenınle,
Her noktada bir şey sezdim seninle,
Bu gözler böylece kalsın benim'e,
Gitmesin, gitmesin bu rüya benden.

Anne... Fakat hangi çocukla annesi arasında aklbden kalbe giden bir yol yoktur? İbrahim Zeki, bunu, «Bir Yol Var» adlı şiirinde ne güzel ifade etmiştir. O şiirin bir dörtlüğünü alıyorum:

Bir yol, salkım salkım hayat sevgisi,
Hayatın acısız bir musikisi ,
Sanki bir gül açar baharın sesi
Annemin gönlünden benim gön'üme.

Şair, günlük hayatın geçici akislerine de yer vermiştir. Bir komşu kavgası, bir baba dostunun, bir tanıdığın hayatları... Şair, «komşu kavgası» nda, Mehmet Akif ustalığiyle, günlük hayatın başarılı bir tablosunu çiziyor. Daha birkaç saat önce saçsaça, başbaşa kavga edenler, birz sonra, kolkola tarlaya gitmektedirler. Hayat, akışına devam ediyor. Onda kesilme denen bir şey yoktur. Hem neden olsun?

Ne olacak, komşuluk bu
Kavga da olur, barış da;
Her şey unutuldu birden
Her söz uçmuş gibi oldu.

«Emekli Öğretmen Asım Efendi» de ise âdeta bi rmasal havası içinde, mükemmel - yalnız mükemmel değil - enfes bir portre çizilmiştir. «Atiye Abla» da öyle.

(Arkası 12 inci sahifede)

(1) Burdurdaki mahallemiz, Cumhuriyet Basımevi, Burdur, 1947, 79 sayfa, 125 kuruş.

Pislik ve Kan

Sokağa çıkar çıkmaz, memnuniyetle gökyüzüne baktım. Rutubetsiz, kuru, insana canlılık veren bir kış günündeydik. Yürüdüğüm yol boyunca, derin derin nefes alıyor, sonra zevkle, ağzımdan çıkararak hemen dağılan kalın dumanın yok oluşunu seyrediyordum. Sokak, cadde, meydan, derken şehir uyanmıştı... İyi bir kış gününün sert canlılığı içinde, bütün çarklarını faaliyete geçirmek üzereydi. Her adımda, her nefeste insan biraz daha hayata bağnıyor, kendinde bir yenilik, bir gibi, acele acele geçip giden iş gençlik hissediyordu. Otomobil, tramvay, araba gürültüleri, sür'atli çevrilmiş bir filmdeki adamları, memurlar, öğrenciler ve güneş, güzel gün, hep aynı şehirde yaşamanın saadeti, çalışmanın müşterek sevinci...

Meydanın bir köşesinde tramvaylar durmuş ve en öndekinin etrafına bir kalabalık toplanmıştı. Ancak yirmi otuz kişilik bir kalabalık. Sağda, solda, yine herkes kendi dünyası içindeydi. Tramvayın yanından uzaklaşanların suratlarında, hiç te hayra yorulmayacak meyus bir ifade vardrı. Akla ilk gelen bir kaza ihtimaliydi. Sanki kalabalığa yaklaşırsan bu ihtimalin gerçekleşmesine meydan verecekmişim gibi budalaca bir his sin tesiriyle olduğum yerde kalmıştım. Bir müddet oradakileri uzaktan seyrettim. Birkaç memur, ellerinde tebeşirler, tramvay hattına ve asfalta işaretler koyuyorlardı.

Meydan, Beyazıt Meydanı idi. Havuzun kenarındaki kaldırıma üç bohçacı kadın oturmuş, ağyorlardı. Merakımı yenemiyerek yanlarına kadar sokuldum. Vücutlarını sallıyarak ağlamıya devam ediyorlar, bazan durarak birkaç kelime lâf edip sonra yeniden başlıyorlardı. İlk bakışta kaza ile bir alâkaları duğunu zannetmiştim. Bir müddet kendilerine kulak misafiri olunca, sadece kazaya şahit olmak bahtsızlığına uğradıklarını anladım.

Tramvay küçü kbir çocuğun ayaklarını kesmiş. Bohçacı kadınlar, kalabalığa sokulup ayrılanlar, herkes çoktan hastahaneye kaldırılmış olan çocuktan bahsediyordu. «Sekiz, dakuz yaş larında bi rçocukcağız» diyorlardı. «Hani şu gazete satan, yalınayak, bir gömlek bir pantalonla dolaşan zavallılardan. Tramvayın basamağındaydı her halde. Ne oldu birden bire, ayağı mı kaydı? Atlamak istedi de beceremedi mi? Çok feci bir çığlık! Tramvay yolunda çocuk bağırarak çırpınıyordu. Araba durdu. Vatman, biletçi, yolcular dışarı çıktılar. Etraftan koşuşanlar... Çocuğu kaldırıma götürdüler, az sonra bir beyaz hastahane arabası peydahlandı. Çocuğun çığlığına yürek dayanmıyordu.»

TTramvay yolundan kaldırıma kadar, asfalt üzerinde pıhtılaşmış kan lekeleri vardı. Kalabalık gittikçe dağılmaya yüz tutuyordu, Memurlar lüzumlu işaretleri koymuşlardı. Neredeyse tramvaylar yeniden yollarına devem edeceklerdi. Kan lekelerini takip ederek vak'a yerine yaklaştım. Üç beş kişi kanlar içindeki parmakları birbirlerine gösteriyorlardı. Kan lekelerine sarı birşeyler karışmıştır. Yaşlıca, gözlüklü bir adam; «Pislemiş korkudan!» diye söylendi. Daha fazla bakamadım. Boğazım kurudu, zorlukla nefes alıyordum. Bir uğultudur kapladı başımı. Kendimi güçlükle kaldırıma kadar sürükledim. Havuz kenarındaki kanapelerden birine ilişerek, derin nefesler almıya çalıştım. Gökyüzüne baktım: Maviydi. Havuzun suyu soğuktan ürpermiş. Parmaklar küçücüktü, kanlıydı. Nereye gidiyordu böyle sabah sabah. Anası, babası, kardeşleri neredelerdi şimdi? Ne yapıyorlardı? Ya duydukları zaman...

Ayağa kalkarak yürümeye başladım. Üniversitenin saatlerinin ikisi de sekiz buçuğu geçmişti. Kafam karma karışık... Evden çıkarken ne mes'uttum. Fakülteye gidiyordum. Dersten önce arkadaşlarla şakalaşacak, teneffüslerde koridorda dolaşarak kızlarla dedikodu edecektik. Ve hava güzeldi. Birden bire: «Çan! Çan!» diye medeni, sert bir ses duyarak kendimi tramvay yolundan kenara attım. Daha neye uğradığımı anlamadan, ön sahanlıktan bir küfür başaldı: «Ulan salak! Sevdalı mısın? Uyuma!» Kıpkırmızı kesildim. Gökyüzü maviydi, hava soğuk ve güzel. Çocuğa hastahanede acaba nasıl muamele ediyorlardı. Pantalonunu değiştirmişler miydi?

Naim TİRALİ

İNSAN OĞULLARI DESTANI

İnsanoğlu!
Ne güzel yaratmış
Yaratan seni?
Gözün, kaşın, ağzın, burnun yerinde
Dil vermiş!
Yaradan sana...
Nene üzülürsün?
Söylesene...
Ne de olsa yaşamaktasın,
İyi - fena...

İsmail Ali SARAR

OLUVER DE GÖR

Şöyle bi rbenim
Oluver de gör:
Çifte çifte iskarpinler,
Lüks çantalar,
Sana nele ralırım..
İstersen ,Naylon çorapla rbile.
Şöyle bir benim
Oluver de gör.

Halûk KUNT

Konservetuarın küçük Parmakları

Toygar AKMEN

İstanbul Konservatuvarı 3 Martta birinci talebe konserini verdi.

Konser, kendileri birer tablo, yürüyüş ve selâ mverişleri ise birer şiir olan minimininlerin, Beyer ve Czerny'nin piyano metodlarından iki parça ve L. Boccherini'inin Menuet'ini (piyano 6 el için) çalan parmakları ile başladı.

Bilhassa M. Clementi'nin sol majör sonatını çalan Gülây Uğurata ile Mozart'ın do majör sonatını açlan Arın Karamürsel, konservatuvardan evvel değerli hocalardan yetiştirildikleri belli olan iki cevherdiler.

Detaylara girmek istemiyorum. Fakat programın şan-solo kısmında, solist genç kızlarımızın heyecanlanmalarına doğrusu hayret ettim. Samimiyetleri ,ve neşeli halleri, gülüşlerile ne kadar da belli...

İkinci sınıftan Gülten Tunceli'nin, Gluckun O del mio dolce ardor'u İtalyanca, Gabriel Faure'un Clair de lune'ü, Fransızca, ve Grieg'in Seni Seviyorum isimli eserini Almanca söylemesi, repertuarını âdeta lisaan putporisi şeklinde hazırlanmış intibaını bırakmıştı. Fakat Mozart'ın Figaronun Düğünü'nde Kontesin aryasındaki sesi, ve Mendelsohn'da İhsan Orhon ile yaptığı dio, kendini bize iyice tanıttı.

Dördüncü sınıfta Keti Çürükoğlu, Brahms ın Serenadı ve J. Massenet'in Manon'un aryasında, bilhassa, yine dördüncü sınıftan İlhan Orhon'un, Mozart'ın Figaronun Düğününde Grafin'in aryası ve Massenet'in Manon operasında Manon'un aryas ıile Delibes'in Chanson Espagnole'unda üstün kabiliyeti derhal göze çarpıyor.

Konserin esas iki kıymeti olan dördüncü sınıftan Güner Dinçman ve yedinci sınıftan Ergican Saydam'ın kuvvetli hafızaları ve parmaklarının instrument kabiliyeti çok çabuk beliriyor.

Beethoveni'n Op. 13 Patetik Sonatının daha allegrosunda Güner Dincman'ın ellerinin yumuşak hareketi ve soğukkanlılığı, eserin aldagiosunu ayni haz ve Rondo'sunu ayni yumuşaklıkla bitirmesi, sanatkâr genc kız arkadaşımızın pek yakında göğsümüzü iftiharla kabartacağının açı kbir delili...

Konserine Chopin'in Op. 25/2 etüdü ile başlıyan Ergican Saydam, falza heyecanlı ve güclük çekiyor gibi idi, Fakat Op. 10 12 etüdü revulation'da heyecanının haklı ifadesini dinamik parmakları ile o kadar candan aksettirdi ki. Hele mi minör vals'te yüzündeki batların değişmesi, genç sanatkârımızın duyduğun uda ispat etti.

IÇ SIKINTISI

Göz yağmurunda dağlar misali üzgünüz
Kasvetli türküler dudaklarımızda
Ne anamız ne sevdalımız yanımızda
Ağalmaklı olduğumuzdanır güldüğümüz.

Yaşamanın sıkıntısı her halimizde
Sanki saat bir karanlık vakti vuracak
Ümit çeşmesi kurudu-kuruyacak.
Gel de teselli bul böyle günlerde.

Boş verseniz de olmuyor, vermeseniz de,
Gene doldu içimize ağlatasıya hüzün.
Gün gece demeyip neler çektiğimiz halde
Tükenmek bilmiyor çilesi ömrümüzün.

Necdet KONUK

Burdurdaki Mahallemiz

(Baştarafı 10 uncu sayfada)

Ya şu «Üç Dullar» a ne demeli?
Birbirinden taze bu üç taze dul,
Gül sevinçelere kul, acılara kul,
Sevgi kovanları verdikçe oğul
Şakır Billûr sesle üç kabde bir kuş.

Görülüyor ki, Tevfik Fikret'in «Âveng-i Tesavir» ve «Timsâl-i Cehalet» de yaptığı gibi, tablonun ortasına oturtulanlar öyle pek meşhur şahıslar değildirler; isimsiz denecek kadar meçhul kimselerdir; belki de her gün görüp de bir kere yüzlerine bakmadan geçtiğimiz zavallılar. Ancak, şiirin sihirli eli, onları, hafif bir temasala, bulundukları yerden alarak, bize kadar yükselmektedir. Sanatın kudretine inanmıyanların bu şiirleri okumalarını ne kadar isterdim.

Yazmak iyi şey, güzel şey. Fakat yazdıklarını benimsemek, samimi olmak, onları «birinci hayat» gibi kendine mal etmek nekadar güçtür. İbrahim Zeki yazdıklarının kendinden ayrılmaz olduğunu bakınız nasıl içten söylüyor:

Hatıralarım hep uyanık,
Bu kitapta anlattığım evimiz
Ve birbir maceralı mahallemiz
Benim birinci hayatım gibidir,
İkinci hayatım ise, sadece ömürdür.

Psikoloji gözüyle eser, yaratma ihtiyacının ifadesi ve neticesidir. Sanatkâr yaratma ihtiyacını duymadıkça yazamaz. İbrahim Zeki, günlerinin nasıl yaratma humması içinde geçtiğini, her yıl bir eser vermek suretiyle, ispatlamaktadır. Kâşki her isbat bu kadar güzel, bu kadar verimli olsa.

Bâzan bir siir, fakat bâzan da kitap bir şehri yaşatmak için kâfi gelebiliyor: «Havalşehir» den sonra Üsküdar artık ebedidir: «Burdurdaki Mahallemiz» den sonra Burdur'un edebiyatta ebedileştiği gibi.

Hikmet Dizdaroğ'u

GORAN KOVATCHİTCH'İN MEZARI

I

Kardeşler, biz insanların en iyileriyiz
Hayat şiirlerimin boyunca fışkırır
Hayat gayretlerimizin boyunca büyür
Ve hepimiz de ölümü hiçe sayarız.

II

Kardeşler dünyada ıstırap hâkimdir
Yalnız iyilik bize barışı veremez
Yalnız güzellik küfürleri bağışlıyamaz
Çünkü biz günün kıymetini bilmiyoruz..

III

Biz niçin olduğunu bilmeden seviliyorduk.
Fakat bugün siz onu biliyorsunuz.
İşte mısralarımın ve talihimizin önünde
Sevinçle kabarmış bir göğsün önünde durur
gibi duruyorsunuz.

IV

Ben intikamımı aldı, sözüm nefes alıyor,
Sizin sesinizde ve göz yaşlarınızda;
Ben kazandım rüyam kurtulmuştur,
Oğullarımı ziyazın meyvelerinden istifade
edecekler
Kışın güçlüklerini bilmeden.

Paul Eluard'dan çeviren:
Sabih ŞENDİL

Not: Goran Kovatchitch İkinci Dünya Harbinde maktul düşmüş bir Yugoslav şairidir.

ŞEHRİM

Rıhtım bildim bileli telâşlı
Alabildiğine köpüklü deniz
Zeytin kokulu şehrim, kendi halince hür;
Ayni gök parçasına mahkûm
İnsanlar birbirinden habersiz.

Ölesiye yaşıyor çapkın gemiciler
Hayatlarını beraber harcadıkları ile
Mavi mavi yıldızlar mavi kadeh içinde.
Gemiler çıkıyor başka bir sefere
Uykularında hayal besliyor serseriler.
Tuzlu bir sahile.

Kemalettin KOÇ

Dikkat: Geçen sayımızda Zeki Ömer Defne'nin şiirinin 7 nci mısraı yanlış çıkmıştır. Özür diler, düzeltiriz.
Mısraın doğru şekli:
Sade bir şeyler var parmaklarımda!

BURSA'YA KAR YAĞIYOR

Ve kuvvetlendirme için kalbleri
Kar yağıyordu Bursa'ya
Yağmur yağıyordu.
Işıklar düşüyordu sevdiğimin çorçabçıçna.
Bursa'nın geniş bulvarında gece vakti,
Kol kola kadınlar geçiyordu
Kar yağıyordu..

Ercüment UÇARI

GECE HALİÇ

Yaşım kadar, adım kadar benimsin gece.
Belki geç uyanmış olacağım uykumdan,
Düşüncelerim karanlıkta büyüyünce,
Belki geç uyanmış olacağım uykumdan,
Seni glöge gibi içimde bulduğum an.

Büyük, geniş bir mavna gibi geçer Haliç.
Gece toprak sesi, gök sesi yıldız sesi,
Birden unuttuğumuz bir şey diyor ki: «İç
Gece toprak sesi, gök sesi, yıldız sesi
Ve gece madem ki, yok kimsenin kimsesi..»

Durur eli, ayakları Halicin dipde ,
Açılır bir pencere sessizce bir evden,
Ve bütün mihnettir yaşamak deyip de,
Açılır bir pencere sessizce bir evden,
Henüz bir tatlı ömrün yarısında iken.

Eski bir gece var Haliçin üstünde, var,
Uzak bir yağmur yağıyor suya, yağıyor,
Bir şey gider içimizden ,daha ihtiyar.
Uzak bir yağmur yağıyor suya, yağıyor.
— Devam edecektir herkese yavaşça, diyor..
Cıgaramı attı suya..
Ve Haliçlinin karısı:
Erkekler var uzakta, erkekle rvar,
Uzun kollu bazen, bazen tatarımsı,
Karanlıktır Haliçlinin karısı,
Kına kokulu bir küçük şehirli,
Çocuklar var kıyıda üstü kirli.

Terketmiş garip bir akşam ezanı,
Kocası geçindiremediğinden
Evini..
Ve Haliçlinin karısı,
Açmamış bi rdaha penceresini..

Düşünmüş ölümü bir yağmur gibi,
Yanıbaşında kolayca ve çabuk,
Yaşamak bundan farklı değil dermiş,
Dediğine bakılırsa Haliçde
Onu kahredermiş akşam ezanı,
— Tazele cigaranı..

M. Sabri ALTINEL

REVÜ

(Orta sayfadan devam)

rine yapışmış, partal ve yalın ayaklı yirmiye yakın insan vardı. İki üç tanesi taş sütunların tepesine bağdaş kurarak oturmuş içerisini gözlüyorlardı. Caddeye yakın yerde ayak satıcıları sıralanmışlardı. Bir polis tenha durakta kısa turlar yapıyordu. Onbeşe yakın taksi arabası Şehir tiyatrosunun komedi ve dram kısımları arasındaki mesafeyi doldurmuştu.

İsmail, çizgili perdelere yaklaşarak gözünü bir deliğe uydurmuş kısa boylu delikanlının omuzları üstünden uzanarak bahçeyi seyretti. Sahne bomboştu. Orta ilerisinde bir hoparlör dikilmiş duruyordu. Bahçede kaynaşmış, sımsıkı, kadınlı erkekli kalabalığın uğultusu, çatal kaşık sesleri yükseliyordu. İsmail, daha fazla sokuldu. Elleriyle perde aralığını genişleterek başını yarıya kadar soktu. Önündeki delikanlı kıpırdadı.

— Yavaş ulan, dedi. Ezeceksin, körmüsün.

Genç üniversiteli cevap vermedi. Sahneye yarı çıplak bir kadın çıkmış konuşuyordu. Söyledikleri pek iyi işitilmiyordu. Onu, fraklı, sakallı ve takkeli bir erkek takip etti. Karşılıklı konuşmağa başladılar. Kadın sokuluyor, sürtünüyor «Canım benim hacıağam» diyordu. Hacıağa kolunu uzatıyor, belinden yakalayarak kendine çekiyordu. Sonra da halka dönerek «Bal be, amanın ne güzel şey» diye bağırıyordu. Seyirciler keyiften kahkaha ile gülüyorlardı. Kısa süren oyun sonunda sahne boş kaldı.

Yan tarafta perdeye yapışmış bir delikanlı yerden bir izmarit alarak ateşledi. Sağ omuzunu dayadığı taş sütunun tepesine oturmuş olan arkadaşına seslendi:

— Bana bak ulan. Bu komik adamdan sonra çıplaklar mı çıkacak?

—Aptal çıktılar ya. Uyuyor muydun?

— Yo, gene çıkmazlar mı?

— Yarın akşama...

Cıgarasını iki nefesten sonra atan kasketli gencin canı sıkılmıştı. Ensesini kaşıyarak alçak taş duvara oturdu.

İsmailâ

— Bitiyor galiba, diye söylendi.

Kulağı delik biri:

— Hayır, dedi. Şarkı söylenecek. Çok sıkı şarkı söylüyorlar. Ne dersin ulan Minç? Mavili de çıkacak. Alabanda söylenecek. Ondan sonra çeker rahat edersin.

Köşedeki taş sütunun tepesinden biri bağırdı:

— Alabanda, yaşasın alabanda!..

Birkaç artist gerçekten güzel şarkılar söyleyerek çekildiler. Sıra maviliye gelmişti. Yüzlerce insan onu sabırsızlıkla bekliyordu. Ortaya çıkınca büyük bir kurtarıcı gibi alkışlandı. Şarkısına başlayabilmesi için de beklemek zorunda kaldı. Sonra kısa bir konuşma yaparak açtı ağzını yumdu gözünü. Bunu ikinci ve üçüncüsü takip etti.

— Ve şimdi, dedi. Hep birlikte Alabandayı söyleyelim, haydi!..

Şarkıcı kadın ve dinleyiciler hep bir ağızdan alabandayı söylemeğe başladılar. Sesler, birden, Büyük şehrin üstüne kara bir bulut gibi yayılıverdi. Dışarda perdelere yapışmış, taşların tepesine oturmuş olanlar, satıcılar, hattâ duraktaki polis bu şarkıya kapılmışlardı. Ezici bulut, yaz gecesinin içinde yükseliyor, ağırlaşarak aşağılara, Haliç'e doğru dalga dalga tıpkı bir sel gibi akıp gidiyordu. Durmadan, yorulmadan kol, bcak ve baş hareketleriyle kuvvetlendirilen hayat şarkısı öyle endişesiz söyleniyordu ki, insan bu şarkının bir feryat, acıların doğurduğu bir haykırış olduğunu bir an düşünmekten kendini alamıyordu.

«Alabanda yaşasın hayat
Alabanda ye iç yat rahat!..»

İsmail: [illegible]

— Ne yaman şarkı, diyerek yere tükürdü.

İri yarı bi radam başının üstünden uzanarak şarkıya iştirak etmeğe başladı. Nefesi leş gibi kokuyordu. Bu, bir hayvanın

ŞAŞIRTMACA

— Sabahattin Kudret'e —

Bir bayram arifesindeyiz
Çamlıcadaki köşkte..
Bir genç kı - güzel-i bilir
Bilir hangi kız sevilir.
Giymiş te penbeli fistan
O kız ki daima hülyalı
Onun süzüşü...
Ya onun gülüşü..
Akseder de bana aynada hayali
Bir akşam üzeri ayrılırken
El sallayışı..
Fakat hepsinden garip değil mi,
Benim için yaşayışı?!..

Mecit DİKMEN

YAZIN SELÂMI

İncir dallarında eridi güneş
Yaz geçti şarkılarından kuşlar
Bir şeyler kayboldu içimden.
Mısraalrım yarım kaldı
Değişiverdi ortalık.

Y. İLHAN

böğürmesi gibi bir şeydi. Yırtık ses korkunçtu. Öyle kuvvetle haykırıyordu ki, İsmail kenara çekilmek zorunda kaldı. Sırtında bir gemici fanilası taşıyan adamı tepeden tırnağa kadar süzdü. Perdeleri aralayan büyük ellerine baktı. Sonra onun yanına bir küçüğü yanaştı. Şarkı deva mediyordu.

Ses yükseldikçe genç üniversiteli ezilir gibi oluyordu. İnsanların sınırsız bir hayatı bir anda yaşamak çılgınlığı karşısında ne yapmanın lazım geldiğini kestiremiyordu. Ağlamak mı yapamıyordu işte... Fakat içerde bir şarkı insanlara hayatı ve zevki vazgeçilmez bir şekilde cömertçe dağıtıyordu. «Yaşasın hayat» Ne müthiş kelimeler. Bu şarkı kısa zaman sonra sefaletin ağır yükünü ne de güzel anlatacaktı. Tıpkı bir sarhoşun ayılışı gibi. Yüzlerce insan neşe şarkısının peşine takılmış, sürükleniyordu. Zavallı insanlar... Nereye ve niçin? Şarkı her dakika biraz daha yüksekten söylenerek Büyük şehrin üstüne yayılıyordu.

Delikanlı kaçmak, bahçeden uzaklaşarak şarkıyı unutmak istiyordu. Perdelerin önündeki insanlara bir daha duyarak baktı. İçerde bağıranları, hayat şarkısının kudurmuş bir sel gibi akarak boğduğu Haliç'i ve orada yaşayan insanları düşündü. İçi sızladı.. Muazzam apartımanların arasından Şişhane yokuşuna doğru inerken yukarda söylenen kelimeler kulaklarında uğuldu-yordu. Hayat - Neşe - Kanat .Birden sırtının ortasına balta yemiş gibi oldu. «Almanlar Norveç'te» Korkunç zavallılığının ortasında çılgına döndü. Bakışları hudutların üstünden aşarak ihtiyar dünyanın üstünde dolaştı: Berlin, Paris, Londra, Moskova ve sayısız yakılmış, yıkılmış şehirler. Ve insanlar... Şimalden cenuba, şarktan garbe kadar her taraf ölmeğe ve öldürmeğe hazır olanlarla doluydu.

İsmail garip bir ürpermeyle, omuzlarına çöken yükten kurtulur gibi oldu. Adeleleri gerildi. Damarlarındaki kan hızla akmağa başladı. Bakışları sağını solunu çeviren apartımanları delerek geçti. Karanlıklarda kayboldu. Bir hareket oldu. İsmail, gök gürültüsünü hatırlatan bu hareketin arkasından caddenin orta sında çivilenmiş gibi kaldı. Topuklarından yukarı doğru yükselen bir kuvvetle irileşiyordu. Gölgesi gittikçe büyüyor ve kalınlaşarak ürkütücü bir hal alıyordu. Başını sağa çevirince, perdeleri oynaşan bir pencereyle burun buruna geldi. Kolunu kıpırdattı ve karşı apartmanlara çarptı. Dudaklarında bir tebessüm belirdi. Durmadan büyüyordu. Büyüdükçe büyüdü ve şehrin üstüne yükselince kahkahalarla gülmeğe başladı. Karanlıklar parçalandı. Bir ışık akıp kayboldu. Şimdi, şehir ayakları arasından bir nehir gibi akıp geçiyordu. Gök yüzüne ekşi bir koku yayan Büyük şehri yüksekten, yıldızlara yakın bir yerden rahatça uzun uzun seyretti. Tekrar deliler gibi gülmeğe başlayarak dev kolunu kaldırdı parmaklarını gerdi. Ve şehri dipten taradı. Tüyleri ürperten bir feryat yükselerek karanlıklar içinde kayboldu. Gülüyor, durmadan gülüyordu. aBşı yıldızlara değerken içi ne kadar rahattı.

Yıkılmış, haraoblmuş binaların arasından yeni bir hayatın parlak ışığı yaavş yavaş canlanıyor ve karanlıkları eritiyordu. Bilerek yaşanan bir hayatın dost şarkısı duyuluyordu. Taze bir koku geceyi doldurmuş, içe ferahlık veriyordu. Lekesiz ve saf bir yaz gecesinin vazgeçilmez güzelliği, gittikçe şekillenen, büyüyen, ışık veren şehrin ve insanlarının etrafını sarıyordu. Ne güzel bir hayat... Şarkısiyle ve hareket halinde olan insanlariyle ne kadar güzeldi. Teneffüs edilen hava bütün kirlerden sıyrılmıştı. Bundan böyle yaşamak güzel şeydi...

***

Genç üniversiteli, dirseklerini Galata köprüsünün korkuluk demirlerine dayayarak karşı sahili sâkin bakışlariyle taradı. Bir zincir şangırtısı duyuldu. Yıldızlı geeenin ortasında, kocaman bir mavuna ürkütücü bir sessizlikle ayaklarının altından kayıp geçti. Bir düdük sesi kurşun gibi atılarak karanlıklara uzandı. Bir daha... Parmaklarını yakan cigarayı denize fırlattı. Arkasından bir tükürük.

Dişimize Göre

«Dişimize göre» Bu ne hoş şey. İnsan yedisinden yetmişine kadar harıl harıl bunu arar.

Eğer bu sabah uyandığımızda takvimler Miladdan öncesinin 1940 yılını göstermiş olsaydı biz insanların ellerimizde sadece iki silah kalırdı:

Kuvvetliye yaltaklanma, zayıfa karşı arslanlaşma.

Bu ikincisinin maskeli parolası işte bu «Dişimize göre bir şey bulsam» sözüdür.

Diyojen insan ararken, insanlar birbirlerinin peşinde, dişlerine göre aramak için kaybolmuşlardır.

«Bu benim dişime göre» deriz... Pek alâ... Fakat acaba mideme göremi?.. Bunu soran hiç yok.

İnsan için en keyifli şey dayak atmak olmalı. Zira kendimizden biraz zayıflığını, yani dişimize göre olanı bulduk mu asabileşmek için fırsat yaratır sonra da şarkı söyler gibi, şurup içer gibi döveriz. Fakat, her attığımız yumruğa karşılık içimizdeki bir tarafın bir başka çeşit yumruk yediğini fark eden yoktur.

Asırlarca öteden süzülüp gelen, zamanı ve nesileri yenmiş kıymetler vardır. Bize bunlardan bahsedilmiştir. Şekspiri, Homeri, Fuzuli ve Dekart'ı işitmişizdir. Fakat biz okumak için neleri ararız?...

Tabii «Dişimize göre olanı... İyi ama, içimizde kaç kişi bu okuduklarımızın, okumaktan kaçtıklarımızın cezası olduğunu düşünür?..

Velhasıl her şeyde, her zaman, hepimiz harıl harıl dişimize göre olanı arar ve bu kolayca yuttuğumuz şeyler yüzünden midemizin ne hale geldiğini düşünmeyiz.

Eğer, bütün hayatında, bir defacık olsun «Dişimize göre bir şey bulsam» demiyen bir insan yaşamış da biz bilmiyorsak, bir peygamber daha boşa gitmiş demektir.

Bülend ENGİN

TÜRKİYEDE RESİM

(Baştarafı 5. ci sayfada)

XVIII. Asırda Türkiye ve Garp Ressamlığı:

XIII. asra kadar Türk resmi İran minyatürüne benzer bir teknik içinde kendi özelliklerini taşıyarak devam etmiştir. Üçüncü Ahmet devrinde şark nakkaşlığından Avrupa tarzında yağlıboya resme geçiş başlar. Yirmi sekiz Mehmet Çelebinin Paris sefirliği Türk - Fransız dostluğu ve kültür alışverişinin gelişmesi çin müsait bir zemin hazırlandı. Bu sırada İstanbula; Antoine de Favray, Jean - Babtiste Van Mour, Liotard, Castellau, Melling, J.B. Hilaire, Baron de Tatt, Manzoni gibi yabancı ressamlar geldi. Bunların yaptıkları resimler Türk ressamlarını yavaş yavaş minyatür tekniğinden kurtulmasına yardım etti. Levnî, Ahmet III. devrinin t nınmış nakkaşıdır.

Tasviri Hümayun: Mahmut II yaptıdığı yağlıboya portresini kopyalarını sivil ve askeri dairelere astırdı. Bu suretle insan resmi hakkında ötedenberi devam eden geri zihniyeti değişmeye yüz tuttu.

XIX. Asrın ikinci yasısı: Tanzimat devrinde başlıyan Avrupa ile siyasî temaslar güzel sanatlarda da kendini gösterdi. (Tezyinat ve mimaride İtalyan tesirleri). Abdülaziz güzel sanatlarla da uğraşırdı. Avrupa seyahatinden dönüşte; Gerôme, Adalphe Yvon, Gustave Boulanger, Schrayer, Harpignies, Daubigny gibi tanınmış fransız ressamlarında bir koleksiyon vücude getirdi. 1856 da Fransız Felix Ziem İstanbula gelerek resimler yaptı. Abdülaziz garp tarzında ilk defa çalışan Süleyman Seyit bey ile Şeker Ahmet Paşayı himaye ederek Avrupaya gönderdi. Bazı Rus ve Fransız ressamlarını da İstanbula çağırak tarihi resimler yaptırdı.

II — Garp Tarzında Resmin Başlangıcı:

Garp memleketleri bilhissa, Fransa ile münasebetlerin kuvvetlenmesi resimde de tesini gösterdi. XVIII. asır sonlarında minyatür tarzı sona eriyor ve Türk ressamları da artık resimde üçüncü buut'a kıymet vermeğe, tabiat, insan ve eşyanın dramını sezmeğe başlıyorlar.

Hazırlanma müdeti hariç tutulursa Türk resmini başlıca üç devreye ayırmak mümkündür:

1 — İlk devre (XIX. asır başlangıcından ortalarına kadar)

2 — Orta devre (1860 dan XIX. asır sonuna kadar)

3 — Modern devre (1900 den sonra eser verenler)

Garp tekniğine yeni başlıyanlar Harbiye ve Mühendis Mektebi mezunlarıdır. Bunlar «iptidai» vasfını haklı gösteren bir safiyetle işe başladılar. XIX. asrı ortalarında iptidailik kaybolmıya başladı. Şeker Ahmet Paşada Courbet'nin, Zekâi Paşada Fransız manzara ressamlarının Osman Hamdi'de Gerôme'un tesirleri bârizdir. Orta devre ressamları temiz ve dürüst işçiliğe önem veriyorlardı. Gelip geçici kıymetlere itibar etmedikleri ve samimiliği her şeyden üstün tuttukları için onları kendi ölçümüzde «klâsik» sayabiliriz. Bu sanatkârlardan daha çok, güzel ve temiz iş gayretine, zanaat kaygusuna rastlıyoruz Osman Hamdi'nin «Silâh Taciri»nde ve arkadaşlarının eserlerinde hep bu teknik meharet kolayca farkedilir.

Dolmabahçe Resim ve Heykel Müzesinin birinci salonu XIX. asrın ikinci yarısından itibaren yetişen ve Türk resminin primitifleri diyebileceğimiz; Hüseyin Giritli, Osman Nuri, Ahmét Bedri Mustafa, Salih, Molla Aşkî, İbrahim, Cemal imzalı eserlere ayrılmıştır. Bu resimlerde garp primitiflerine has; saflık, sadelik, samimilik, tabiata saygı, işçilikte titizlik görülür. Manzarayı aynen kopya etmek, tabiat karşısında tevazû ile çalışmak tek arzularıdır. En ince teferrüatı işledikleri halde bayağı ve objektif taklitçiliğe düşmediler.

(Devamı gelecek sayıda)

Basıldığı yer: Ülkü Basımevi